

Monumentnummer*: 526285

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 17 mei 2004
Kadaster deel/nr 82783/38

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Zwolle Zwolle Overijssel

Locatiennaam Locatieomschrijving
Zwolle

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Zwolle	K			1560
Zwolle	K			2826
Zwolle	K			341
Zwolle	K			7
Zwolle	K			8
Zwolle	K			18
Zwolle	K			13
Zwolle	K			10
Zwolle	K			1561
Zwolle	K			12
Zwolle	K			2928
Zwolle	K			1562
Zwolle	K			689
Zwolle	K			2927

Omschrijving**

Omschrijving onderdeel 2: (Bij Schellerbergweg 18 en 18A)

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De HISTORISCHE TUIN- EN PARKAANLEG van de historische buitenplaats Schellerberg is omstreeks het midden van de 19de eeuw in de late landschapsstijl aangelegd, met handhaving van een ouder, formeel lanenstelsel bewaard gebleven uit de classicistische aanleg. De lanen, die aanvankelijk als zichtassen werkten en nu als coulissen fungeren, scheiden weilanden en bospercelen van elkaar. In de bossen en langs de bosranden liggen waterpartijen en lagen slingerpaden. Over weilanden en gazons verschillende uitzichten in de richting van de Veluwe en Zwolle. In de classicistische aanleg werkten de rechte formele lanen, die schuin op de voorzijde (de noordzijde) van het huis georiënteerd zijn, als zichtassen naar de Peperbus en de stadspoorten van Zwolle. Ook aan de zuidzijde, richting de IJssel en de Veluwe, lag een zichtas tussen bomen. Op de topografische en militaire kaart uit 1851 is te zien dat deze zichtas werd vervangen door een boomgaard. Tussen 1800 en 1850 verkregen de eigenaren van Schellerberg een servituut van uitzicht tot aan de Gelderse Heuvels. Dit kadastrale gegeven voorkomt dat het uitzicht vanaf de veranda aan de achterzijde van het huis zonder toestemming van de eigenaar wordt verstoord. De verplaatsing van de boomgaard naar de voorzijde van het huis zal rond 1850 hebben plaatsgevonden. Het zicht aan de achterzijde kwam daardoor weer vrij. Rond 1850 zijn naar en in het bos en rond de vijver 'de Fles' slingerpaden aangelegd, zodat een landschapspark ontstond. In het bosperceel tussen de twee alleeën werden toen ook slingerpaden en lobvormige vijvers aangelegd. De aanvankelijk smalle zichtas ten zuiden van het huis werd tussen 1911 en 1950 verbreed. Ook nu nog is het eerste zicht dat men op het huis heeft, op de eigenlijke achterzijde van het huis. De oprijlaan liep in 1851 nog een haakse bocht vanaf de Schellerallee naar het huis en was nog een onderdeel van de classicistische aanleg. Halverwege de twintigste eeuw is de oprijlaan naar de voorzijde van het huis geleid.

Het huis staat noordwestelijk van de Schellerbergweg (aanvankelijk Schellerallee), iets voor het einde van de -oorspronkelijk-doodlopende weg. Het is ten oosten van het stuifduin gebouwd, waaraan het landgoed zijn naam ontleent. Zowel aan de voor- (noord) als achterzijde (zuid) van het huis zijn gazons aangelegd. Noordelijk van het huis twee bomenlanen, de Ossenlandallee en de Torenallee. Daartussen weilanden (aanvankelijk een moestuin) en een bosperceel met drie waterpartijen. Westelijk van de Ossenlandallee een grasperceel en de 'Grote Hazelaar', een groot weiland omringd door bomenlanen. Geheel westelijk een bosperceel met daarin de vijver ('de Fles'). Zuidelijk van de 'Grote Hazelaar' nog een bosperceel met daarin door een pad gescheiden open cirkelsegmenten met grasvelden (oorspronkelijk boomgaarden) en een deel nieuw ingeplante fruitbomen. De bosrand die de segmenten aan de zuidkant afbakent wordt wel 'De Berg' genoemd. Deze verhoging in het landschap is het duidelijkste overblijfsel van het stuifduin. Geheel ten zuiden van dit deel van de aanleg ligt de Enk; een open weidegebied met enkele lanen. Het noordelijke deel van de aanleg wordt nog altijd sterk beheerst door het formele lanenstelsel. De alleeën ten noorden van het huis en de lanen rond de 'Grote Hazelaar' zijn vanaf de classicistische aanleg in de verschillende fasen van het park overeind gebleven. Zij sloten aan op het carré rond het huis dat na 1785 in fasen is verdwenen. In het bosperceel westelijk van het huis resteren nog delen van het carré. Het eerste en noordelijke deel van de Schellerallee wordt geflankeerd door een dubbele rij laanbomen, vanaf de Zandwetering staan enkele rijen laanbomen (beide eiken). Haaks op de Schellerallee ligt de oprijlaan (met aan weerszijden één rij beuken) richting de oostzijde van het huis. Halverwege de oprijlaan staat vanaf de vroege 20ste eeuw een toegangshek (in 1996 vernieuwd). Voor dit hek buigt de oprijlaan af naar de voorzijde (noord) van het huis. De oprijlaan leidt in een bocht langs het dierenverblijf en heeft een afsplitsing naar het koetshuis en de dubbele dienstwoning die ten noordoosten van het huis liggen. Het gazon aan de achterzijde (zuid) van het huis wordt aan weerszijden afgebakend door bomen. Aan de westkant maken deze bomen deel uit van een bosperceel, aan de oostkant staat een bomengroep (met beuken en eiken). Half voor en onder de bomen staan de tuinbeelden. Vanaf het huis loopt tussen de bomen door een zicht tot de Veluwe. Het uiteinde van de door populieren geflankeerde Schellerenkweg maakt deel uit van dit uitzicht. De later gebouwde koetsierswoning (niet beschermd) staat aan de zuidkant van de Bosweg, net uit het zicht van het huis. Langs de Bosweg (Z) en op enige afstand langs de Schellerbergweg (O) wordt het gazon begrensd door een Meidoornhaag. Een andere heg is halverwege het gazon geplant. Aan de voorzijde van het huis loopt een zicht schuin over het gazon. Het gazon wordt begrensd door bospercelen.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Aan de oostzijde staat het koetshuis. Tegen de bosrand aan ligt een vijver met een ronde kom, een restant van de classicistische aanleg. Aan weerszijden van het slingerpad van het huis naar het koetshuis staan heesters. Achter het koetshuis een solitair (een beuk uit 1850 of ouder). Het zicht vanaf het huis loopt over de voormalige moestuin, thans weilanden en een kleine kwekerij van sierbomen. Daarachter ligt een bosperceel met drie vijvers in landschapsstijl. De weilanden en dit bosperceel (eiken, esdoorns, beuken en rode beuken) liggen ingeklemd tussen de Torenallee (O) en de Ossenlandallee (W). Langs de Ossenlandallee en Torenallee staan enkele rijen laanbomen (de oorspronkelijke eiken zijn langs de Ossenlandallee vervangen door Essen). De Ossenlandallee vormt een coulisse in het landschap. Het gebied achter het bosperceel is voor de bescherming van belang als groengebied. Westelijk van de Ossenlandallee liggen twee weilanden gescheiden door een recht pad dat de verbinding vormt tussen de Ossenlandallee en 'Grote Hazelaar'. Het zuidelijke weiland, het voorste 'Ossenland', is aan drie kanten omringd door bomenlanen. Het achterste 'Ossenland' (N) vormt de overgang naar stedelijk gebied. De zgn. 'Grote Hazelaar', ten oosten van de Ossenlanden, bestaat uit een groot rechthoekig weiland, omringd door vier rechte uit de classicistische aanleg resterende alleeën. Eén van de hoeken is afgesneden door een slingerpad in landschapsstijl en van de Bergjesallee (Z) is een deel bij het bos getrokken. Van de enkele rijen laanbomen (eiken) zijn de rijen aan de oostelijke en westelijke binnenzijde rond de Hazelaar tijdens de tweede wereldoorlog verwijderd. Geheel aan de westkant wordt de buitenplaats begrensd door een waterpartij (de 'Fles'), gelegen in een bosperceel (oorspronkelijke hakhout, nu (moeras)eiken, wilgen, populieren, elzen en kastanjes). Het bos werd in de periode rond 1850 omgevormd tot het 'Engels Werk' door verschillende slingerpaden in landschapsstijl, die nu grotendeels verdwenen zijn. Een zuidelijk deel van het bos is tussen 1911 en 1931 vervangen door een weiland (de 'Zudde'). De dubbele rij laanbomen (populieren) langs het pad zuidelijk van dit weiland is gekapt (en nieuw ingeplant met eiken). Oorspronkelijk kronkelde een pad uit het bos verder naar het huis. De eveneens slingerende Bosweg, die zuidelijker ligt, verschijnt in 1911 op de kaart. De kleine bospercelen (7, 8, 10, 1560, 1561 en 1562) ten noordoosten van de Bosweg zijn voor de bescherming van ondergeschikt belang. Het bosperceel (met (rode) beuken en eiken) tussen huis en 'Zudde' bevindt zich op de plaats van het stuifduin, een langwerpige verhoging van het landschap. In het noordelijk deel ligt een open plek met twee cirkelsegmenten gescheiden door een recht pad, waaraan een boerderij ligt. De twee weilanden in het bos werden tot in de jaren zestig van de twintigste eeuw door boomgaarden in beslag genomen. Momenteel worden er weer fruitbomen ingeplant. Zuidelijk van de open plek langs de bosrand loopt een pad in landschapsstijl. In het oostelijke deel van het bosperceel, dat grenst aan het gazon achter het huis, bevinden zich restanten van rechte lanen met enkele rijen laanbomen (beuken en eiken), restanten van de classicistische aanleg.

Waardering

De tuin- en parkaanleg behorende tot de historische buitenplaats Schellerberg is van algemeen belang: -als representatief voorbeeld van een bewaard gebleven oudere formele lanenstelsel waarbinnen omstreeks het midden van de 19de eeuw een landschappelijke aanleg werd gerealiseerd die in de loop der tijd werd uitgebreid en werd ontwikkeld; -vanwege het belang van de aanleg voor de geschiedenis van de tuin- en landschapsarchitectuur; -vanwege de, deels ook in detail, bewaard gebleven formele en landschappelijke structuren; -vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van de buitenplaats.

Hoofdcategorie

Kastelen, landhuizen en parken

Subcategorie

Tuin, park en plantsoen

Functie

Historische aanleg

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument